
Duško MODLY¹

Neki faktori koji otežavaju ili onemogućavaju borbu protiv organiziranog kriminala

Some of The Factors That Unables Fight Against Organized Crime

Sažetak

U referatu se govori o pet faktora koji po mišljenju autora igraju važnu ulogu u suzbijanju organiziranog kriminala. To su: (1) karakteristike samog organiziranog kriminala u smislu njegovih pojavnih oblika i organizacijskih formi, (2) zakonodavna rješenja u vezi s organiziranim kriminalom, (3) aktualne kriminalističke i sudske procedure, (4) uloga policije i (5) korupcija.

- *pod 1. se govori o strukturi (arhitektonici) i karakteristikama organiziranog kriminala, kao i ulozi i postupcima organa represije.*
- *pod 2. se govori o zakonodavnim rješenjima u području materijalnog i procesnog prava koja su relevantna u borbi protiv organiziranog kriminala.*
- *pod 3. se govori o kriminalističkim i sudskim procedurama u vezi s organiziranim kriminalom, s posebnim naglaskom na izvođenju dokaza i propustima i zabludama s tim u vezi.*
- *pod 4. se govori o policiji i njenoj ulozi u borbi protiv organiziranog kriminala. Težište je na organizacijskim formama, ovlastima policije i strateškim konceptima.*
- *pod 5. se govori o ulozi korupcije kao osnovnog pratioca organiziranog kriminala.*

¹ Prof. dr. sci.; Fakultet kriminalističkih nauka Univerziteta u Sarajevu – šef katedre za kriminalistiku.

Uvod

U ovom radu govori se o faktorima koji omogućavaju uspješnu borbu protiv organiziranog kriminala, kroz kriminalističku i kaznenopravnu optiku. Težište je stavljeno na represivne mjere i radnje organa represije, dok se prevencija spominje usput. Pojavni oblici i struktura (organizacijske forme) organiziranog kriminala su vrlo dinamični i stalno se mijenjaju, a time i sama slika sigurnosti na određenom području. To otežava rad organa represije. Fenomenologija organiziranog kriminala trebala bi diktirati pravna rješenja, ali nažalost, to za sada u pravilu nije slučaj.

Struktura i karakteristike organiziranog kriminala

Organizirani kriminal karakteriziraju čvrsta organiziranost, hijerarhijski odnosi, brzina i snalažljivost u kriminalnim aktivnostima. Organizirani kriminal koristi raznolikosti i fleksibilnost u gospodarstvu i teško pregledne financijske kanale za prikrivanje svojih makinacija. U okvirima organiziranog kriminala vlada stroga stega, poslušnost i osobna lojalnost. Kriminalne grupe uz primjenu stroge podjele rada su vrlo operative s velikim manevarskim sposobnostima. Organizirani kriminal ne poznaje državne granice, on je globalan. To otežava uspješnu borbu protiv njega. Polje njegovog djelovanja je vrlo široko. Javlja se uska specijalizacija uz primjenu lukavstava i prijevara raznih oblika, u vrlo širokom dijapazonu i nevjerojatno prilagođavanje objektivnim uvjetima. Taj kriminal koristi tradiciju, običaje, religiju, etničke, povijesne i kulturne veze. Zato ga je teško sagledati u svoj njegovoj pojavnosti i rasprostranjenosti. Zbog navedenog teško ga je otkriti i još teže dokazati.

Nerealno se koji puta očekuje da će se organizirani kriminal moći suzbiti samo represivnim načinima. Prevencija se zanemaruje. Nažalost, vrlo često same represivne strukture nisu odgovarajuće pripremljene za suzbijanje organiziranog kriminala, osobito njegovih novih pojava oblika. Može se konstatirati da organi represije «kaskaju» za organiziranim kriminalom.

Suvremeni organizirani kriminal traži novu i fleksibilnu arhitektoniku unutarne sigurnosti i uobličavanje logistike. Još uvijek nisu pronađeni odgovarajući modaliteti za uspješnu

borbu protiv tog kriminala, pa se organiziranje konferencije pod nazivom «Organizirani kriminal i regionalna sigurnost» od strane fakulteta Kriminalističkih nauka u Sarajevu javlja kao pokušaj vrijedan pažnje u tom pravcu.

U svakodnevnom radu zaboravlja se da su tehnika usavršavanja i organizacija kriminalnih djelatnosti unutar organiziranog kriminala odraz tehničkog nivoa i strukture u pojedinim državama. Preslaba je financijska potpora u borbi protiv organiziranog kriminala. Znanstveno-istraživačka djelatnost na tom planu je u pravilu vrlo skromna, obzirom na dimenzije organiziranog kriminala. Premalo se koriste usluge sredstava javnog informiranja na planu mobilizacije javnosti u borbi protiv tog kriminala.

Javlja se globalizacija problema, koja bi trebala dovesti do jačeg povezivanja sigurnosno-represivnih sustava pojedinih zemalja. Ako pod globalizacijom podrazumijevamo organizacijsko i ekonomsko širenje svih oblika ljudske djelatnosti izvan granica vlastitog okruženja, koje se definira sintagmom «biti prisutan svuda,» može se reći da je organizirani kriminal prihvatio pravila koja diktira globalizacija.

Suvremeni organizirani kriminal traži veću informatičku pismenost pripadnika organa represije i stalnu kontrolu web stranica tj. Interneta.

Učestala fluktuacija kadrova organa represije koji rade na problematici organiziranog kriminala, je kontraproduktivna. Neadekvatno se prognozira razvoj organiziranog kriminala. Policija u pravilu ima pred sobom fenomenološki, a ne pravni pojam organiziranog kriminala što otežava suradnju s organima pravosuđa. Da ironija bude veća, u nekim zemljama, službene obavještajne službe javljaju se kao «mozak» organiziranog kriminala.

Koordinacija među organima nadležnim za borbu protiv organiziranog kriminala pogrešno se shvaća. Nema se u vidu da ona znači, da se istovremeno i na svim nivoima i područjima borbe protiv organiziranog kriminala moraju adekvatno angažirati sve nadležne institucije.

Kriminalne organizacije unutar organiziranog kriminala služe se doslovce svim dopuštenim i nedopuštenim metodama i sredstvima. Prevladavaju podmićivanje, prijetnje, zastrašivanja,

«potezanje» političkih veza, sve do sakaćenja i likvidacije ljudi da bi se postigli određeni ciljevi i osujetile mjere represije. One su često povezane s nesavjesnim pojedincima iz vlasti, što im daje prednost pred drugim kriminalcima. U vezi s navedenim na ovom mjestu upozorili bi na nedavnu izjavu njegove ekscelencije visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini gospodina Paddy-a Ashdown-a, koju je dao banjalučkim «Nezavisnim Novinama» 26.04.03. godine, citiramo: «Veze između političara i kriminalaca u BiH često su bliske i ako vidite političara koji se protivi reformama, mislim da se treba upitati zašto to radi.»

Službene statistike pokazuju da je organizirani kriminal u porastu. Nažalost, kolika je «tamna brojka» nitko ne zna. Ona svakim danom doživljava različite modifikacije, jer je riječ o vrlo dinamičnoj kategoriji kriminala.

Glavni organizatori i nositelji organiziranog kriminala isključeni su iz fizičkog sudjelovanja u kriminalnim aktivnostima. Oni nerijetko pripadaju vladajućim slojevima u društvu i imaju znatan utjecaj na zbivanja u političkom i društvenom životu pojedinih zemalja. To su «ugledni» građani.

Ono što posebno zabrinjava je okolnost da je organizirani kriminal usko povezan sa suvremenim terorizmom, koji u osnovi ima iste financijske izvore kao i organizirani kriminal. Ako se ima u vidu da je suvremeni organizirani kriminal organiziran i da djeluje na način kao i suvremene korporacije, ali mnogo bolje, onda se može sagledati njegova društvena opasnost.

Organizirani kriminal djeluje na globalnom i regionalnom nivou. Zato je suradnja zemalja regije imperativ. U vezi s tim navodimo još jednu izjavu njegove ekscelencije gospodina Paddy-a Ashdown-a koju je dao «Dnevnom Avazu» dana 23.04.03. godine, citiramo : «Balkan nije ekonomski, politički i kulturno jedinstven prostor, ali jest jedinstven prostor organiziranog kriminala.» Organizirane skupine kriminalaca u okviru organiziranog kriminala obično se svrstavaju u tri kategorije: (1) tradicionalne, (2) profesionalne i (3) prilagodljive.

Gospodin Stephen Wordsworth, načelnik Odjela za istočni Jadran britanskog Foreign Office-a izjavio je za «Večernji list» iz Zagreba dana 11.10.02. da je organizirani kriminal vrlo kompleksan problem i da se njime države ne mogu baviti izolirano, jer se oblici organiziranog kriminala sele iz države u državu. Zato se po gospodinu Wordsworth-u regionalna suradnja među institucijama

pojedinih država nameće kao nužnost. Upozorio je na važnost Londonske konferencije o organiziranom kriminalu koja će se održati 25. studenog 2002. godine u Londonu u Lancaster House-u. Riječ je o sastanku na ministarskoj razini. Konferencija je vrlo specifično usmjerena na probleme organiziranog kriminala. Ona treba imati snažan politički signal, ali i konkretan praktički nivo. Po gospodinu Wordsworth-u bitno je da se organizirani kriminal jednako tretira u svim zemljama. U protivnom suradnju je teško ostvariti. Tom kriminalu pogoduje nedostatak stabilnosti, kao i problemi s državnim vodstvima. Po njemu je zapanjujuće kako je organizirani kriminal učinkovit bez obzira na nacionalnu i etničku pripadnost. Stoga je po njemu bitno, da i vlade budu jednako učinkovite u suzbijanju organiziranog kriminala.

U vrhu organiziranog kriminala danas, su ljudi s fakultetskom naobrazbom. To upozorava na goleme probleme s kojima će se susretati organi represije u borbi protiv organiziranog kriminala. Ovo tim više, što u suvremenom svijetu organizirane kriminalne radnje poprimaju sve surovije oblike. Novi gangsterizam organiziranog kriminala može se suzbiti samo visokom tehnologijom i tehnikom i izuzetno poštenim i osposobljenim organima represije. Nažalost znatan broj pripadnika organiziranog kriminala je psihopatske konstitucije i ne pridržava se važećih moralnih kodeksa u društvu.

Organizirani kriminal javlja se kao fenomen društvene scene prošlog i iskušenje novog tisućljeća. Organizirani kriminal i terorizam se danas označavaju kao opasnost za demokraciju. Organizirani kriminal permanentno prodire u središta političke i ekonomske moći pojedinih zemalja.

Kako je navedeno, kada je riječ o organiziranom kriminalu sve više se međusobno spajaju i prožimaju kriminal i politika, sve je očitija podjela rada unutar organiziranog kriminala, on se sve više drži uspješnih naputaka poduzetništva iz legalnog gospodarstva. Uspješne kriminalne organizacije provode «tržišne analize», služe se najmodernijom tehnikom za proizvodnju i distribuciju ilegalnih dobara.

Moderni organizirani kriminal mnogo je jači nego prije, jer ga određuje velika ekonomska, tehnička i politička racionalnost. Jurgen Storbeck, šef Europolu 2001. godine upozorio je da će mjere Euro unije imati uspjeha tek kad bude uspjelo «u državnu prevenciju i represiju uključiti društvo i privredu.»

Danas su sve jače veze između pripadnika organiziranog kriminala i političkog terorizma. Granice između ta dva oblika kriminala postaju fluidne. Njihove sofisticirane mreže se isprepliću.

Organizirani kriminal motiviran je i orijentiran dobiti i funkcionira uglavnom po strukturalnim i organizacijskim načelima suvremenog gospodarstva i tržišta. Organizirani kriminal svim sredstvima nastoji destabilizirati funkcioniranje pravne države. Zato se pravovremeno, usmjereno i kompleksno suzbijanje korupcije javlja kao nužnost.

Organizirani kriminal često za sobom ostavlja mrtve. Zato na ovom mjestu navodimo misao spisateljice Patricie D. Cornwell u knjizi «A point of Origin». U prijevodu «Središte požara», «Algoritam» Zagreb, 1998. : «Trebalo bi dovesti pravdu pred mrtve i pružiti mir onima koje su mrtvi za sobom ostavili.» Nažalost izgleda da u društvima u kojima je pucnjava postala svakodnevna stvar, nitko se ne zalaže za mrtve.

Zakonodavna rješenja u vezi s organiziranim kriminalom

Stari Latini su govorili : «Quod non rite factum est, pro infecto habetur» - što nije učinjeno u skladu s pravom, smatra se da nije učinjeno. Fenomenologija organiziranog kriminala danas treba, diktirati pravna rješenja, a izgleda da je obratno.

Među teoretičarima i praktičarima kaznenog prava, ali i drugim stručnjacima kriminalističkih, kriminoloških i drugih profila podijeljena su mišljenja po pitanju što danas obuhvaća pojam «organizirani kriminal.» Po tom pitanju vlada velika šarolikost, a sam pojam se koristi previše inflatorno. Ne postoji jedinstvena opće prihvaćena definicija, što u kriminalističkoj i pravosudnoj praksi dovodi do teškoća i nejasnoća. Definiranje pojma organizirani kriminal otežava brojnost i raznovrsnost njegovih pojavnih oblika (kriminalna morfologija). S druge strane, davanjem pravne definicije tom pojmu ona dobiva statičan karakter u smislu stroge vezanosti uz pozitivna zakonska rješenja. Pravne norme su statične. Jedanput donesene ne mijenjaju se, a kako je istaknuto morfologija i strategija pojavnih oblika organiziranog kriminaliteta vrlo su dinamični i stalno se mijenjaju. Trebalo bi donijeti jednu sveobuhvatnu definiciju pojma organiziranog kriminala uz vođenje računa o životnim raznolikostima i dinamici pojavnih oblika tog

kriminala, kako u svakoj pojedinoj državi tako i šire u regiji i globalno. Statičnost pravnih normi kaznenog procesnog prava posebno se negativno odražava na borbu protiv organiziranog kriminala. Jedan od mogućih izlaza iz te pat pozicije je veće korištenje instituta generalne klauzule kod pojedinih procesnih rješenja, osobito ovlasti koje se tiču policije.

Aktualna rješenja i instituti u kaznenim zakonima ne omogućavaju stvaranje suvremenih globalnih i regionalnih strategija za suzbijanje organiziranog kriminala, zbog različitosti sadržaja inkriminacija koje se odnose na organizirani kriminal. Zakonodavci zaboravljaju da burno i dinamično vrijeme danas, gasi tradicionalne pojmove i ukida dosadašnje misaone sheme. Izgleda da zakonodavci ne polaze od postavke, da je organizirani kriminal povijesna kategorija, koja se stalno mijenja, kako se mijenja objektivna stvarnost i naše spoznaje o njoj i tom kriminalu.

Treba imati u vidu i da zakoni kojima se regulira područje organiziranog kriminala osim što moraju biti pravno-tehnički na visokom nivou moraju biti i moralni. S druge strane zakoni moraju počivati na činjenicama, a ne na osjećajima.

Može se konstatirati da postojeća rješenja u kaznenim zakonima i zakonima o kaznenom postupku ne ispunjavaju potpuno uvjete za uspješnu borbu protiv organiziranog kriminala. Pri tome granica između činjenica i zakona je često nejasna.

Zbog sve sofisticiranijih oblika vršenja organiziranog kriminala osjeća se potreba za proširenjem istražnih tehnika predviđenih u zakonima o kaznenom postupku, osobito tzv. tajnih operacija. Kriminalistička i sudska praksa pokazuju da zbog karaktera organiziranog kriminala, primjenu posebnih istražnih mjera organa represije treba pomaknuti u najranije faze tzv. predistražnog postupka. Te su mjere danas imperativ uspješne borbe protiv organiziranog kriminala. One omogućavaju organima represije, primarno policiji da se služe efikasnim sredstvima na legalan način, a ne da rade mimo zakona. Pozitivni propisi, kada je riječ o organiziranom kriminalu, ne bi smjeli previše sputavati aktivnosti organa represije u borbi protiv tog kriminala. Osim što i javne i tajne operacije organa represije, osobito policije, treba «pomaknuti» u što ranije faze postupka, postignutim rezultatima putem njih, pod određenim uvjetima treba dati snagu dokaza u formalnopravnom smislu.

Obzirom da se tajnim operacijama organa represije vrijeđaju ustavna prava građana za njihovu primjenu treba predvidjeti stroge kautele i permanentan nadzor nad njihovom primjenom. Uspješna borba protiv organiziranog kriminala zahtijeva po logici stvari, veću invaziju u privatnost pojedinaca i pravnih osoba. Po svemu izgleda da nadolazeće vrijeme traži da se pojedinci odreknu nekih svojih ustavnih prava na račun sigurnosti. U sve većem broju zemalja zbog njihove sigurnosti i njenih građana u zadnje vrijeme svjesno se ograničava privatnost fizičkih i pravnih osoba.

Kada je riječ o organiziranom kriminalu ne samo što se osjeća nedostatak «dobrih» zakona, nego je često problematična i njihova prihvatljivost od strane kako organa represije, tako i same javnosti. Neke odredbe u procesnim zakonima koje se odnose na suzbijanje suvremenih oblika kriminala tipa organiziranog kriminala imaju rigidni, a koji puta i arhaičan karakter.

Dio pravnih rješenja u pozitivnom kaznenom zakonodavstvu s kojima se susreću organi represije, previše je apstraktan, da bi ih organi represije u svakodnevnom radu mogli primijeniti na optimalan način. Organi represije često se žale da neke pozitivne pravne norme i pravna rješenja nisu primjenjivi u praksi, da imaju sterilan karakter. Krute odredbe kaznenih zakona treba zamijeniti elastičnijim i pravno lakše primjenjivim. Omalovažavanje organiziranog kriminala od strane zakonodavca jednako je kontraproduktivno kao i njegovo preuveličavanje. U policijskim krugovima se «šuška», a istražno novinarstvo o tome i javno govori, da u zakonodavnim tijelima postoje lobiji koji onemogućavaju donošenje propisa za uspješnu borbu protiv organiziranog kriminala. Praznine u zakonu (*lacuna legis*) nisu rijetkost, pa se postavlja pitanje da li su one samo posljedica neznanja, nemarnosti ili ? Nisu li one ugrađene namjerno u zakone? Zakoni moraju biti usklađeni s vladajućim moralom u pojedinim društvima. Treba izbjeći i tzv. disfunkcionalne točke u zakonima.

Sukob dokaznih teorija u kriminalističkim i pravnim znanostima negativno se odražava na uspješnost borbe protiv organiziranog kriminala, osobito u području korištenja indicijalnih dokaza (tzv. dokazne informacije) i tzv. kontrolnih ili pomoćnih činjenica. Generalno još uvijek se premalo koriste izvori materijalnih dokaza u odnosu na personalne izvore dokaza, kada je riječ o organiziranom kriminalu.

Da bi se iznašao novi pristup suzbijanju organiziranog kriminala treba spoznati lepezu postupanja pripadnika tog kriminala. Zato je opće poznato, da u vezi s organiziranim kriminalom treba provoditi permanentna istraživanja. Nažalost, kod kriminalističkih istraživanja rijetko se vodi računa o tzv. egzistentnom sklopu tih istraživanja, pod kojim se podrazumijevaju pravni okviri koje propisuju norme kaznenog procesnog prava.

Treba donijeti zakone o zaštiti od kaznenog progona tzv. «prokazivača», osoba koje otkriju službenu ili drugu tajnu koja je u javnom interesu. Takav zakon poznat kao «Whist-blower Act» (zakon o zviždanju) donesen je u Velikoj Britaniji još 1998. godine. U borbi protiv organiziranog kriminala danas je sve prisutnija dilema kako suzbiti taj kriminal, a istodobno što manje ugroziti ljudska prava.

Početak svibnja 2002. godine u Zagrebu održana je dvodnevna konferencija pod nazivom «Demokracije suočene s terorizmom». Konferenciji su prisustvovali parlamentarci Vijeća Evrope.. Predsjednik parlamentarne skupštine Vijeća Evrope gospodin Peter Schieder konstatirao je kako se uloga parlamenta često omalovažava, premda upravo parlamenti trebaju kontrolirati akcije vlada i upravo oni su zaduženi međunarodne standarde ugraditi u nacionalna zakonodavstva.

Zakonodavni sustavi kada je riječ o organiziranom kriminalu trebaju biti primjereni sve sofisticiranijim oblicima tog kriminala. Strategije borbe protiv njega trasirane kocem prošlog stoljeća, najveće će izazove tek doživjeti u prvih nekoliko godina ovog stoljeća. Instituti pokajnika («pentiti»), zaštita svjedoka i zapljena imovine pripadnika organiziranog kriminala trebaju biti važni čimbenici u njegovom suzbijanju. Pokajnici, kojima se u slučaju potrebe mijenja identitet, su izrazito važni za razbijanje organiziranog kriminala čiji se rad temelji na tajnosti. Organizirani kriminal treba udariti po «džepu». U Italiji je još 1982. godine donesen zakon o zapljeni imovine mafijašima. Plijene se novac, poduzeća i sl. Tim sredstvima financira se borba protiv organiziranog kriminala koja daje, dobre rezultate.

Zbog ekspanzije organiziranog kriminala i raznih oblika «uvoznog» kriminala uz korištenje imigrantskih enklava i sl. neke zemlje u zadnje vrijeme zagovaraju donošenje propisa koji bi omogućili provjeru identiteta osoba uz postojanje minimalnih oblika sumnje.

Suzbijanje organiziranog kriminala treba shvatiti kao neprekidan proces. Zato za zakonodavca trebaju imati veliki značaj odluke sudova u vezi s tim kriminalom (precedenti). Političke vlasti moraju se pobrinuti da zakonska sredstva namijenjena borbi protiv organiziranog kriminala budu uvijek na aktualnom nivou.

Danas je sramotna hipertrofija humanosti u kaznenom postupku u korist osumnjičenih a na štetu oštećenih, žrtava. Postavlja se pitanje da li Temida božica zakona i pravde živi u svome svijetu paragrafa, bez dodira sa stvarnošću? U zakonu pravda nije uvijek najvažnija! Prisutan je sve veći broj ekskluzijskih pravila o zabacivanju dokaza. Zbog širenja ekskluzijskih pravila imamo: 1). Informacije koje imaju stvarnu dokaznu vrijednost i smiju se u postupku koristiti kao dokaz i 2). Vjerodostojne informacije, ali pravno neupotrebjive.

Kriminalističke i sudske procedure

Izlaganje o navedenim procedurama započeli bi s izrekom starih Latina : «Quod non vetat lex, hoc vetat fieri pudar»- što ne brani zakon, brani poštenje.

Smatramo da aktualne kriminalističke procedure organa represije, kao osobit informacijski i komunikacijski sustav nisu primjerene problematici organiziranog kriminala. Sve češće se javlja «uplitanje» u kriminalističke procedure koje nije predviđeno propisima, a usmjereno je na izazivanje određenog učinka. Uvjetovano je «sastojcima» predmeta, subjekata i načina. Odnosi se kako na izvođenje, tako i ocjenu rezultata kriminalističkih i sudskih procedura. Nerijetko dolazi do «mučenja» zakona u postupcima protiv pripadnika organiziranog kriminala.

Različite situacije i kriminalističko-pravni zadaci koji se postavljaju pred organe represije i sudove u vezi s organiziranim kriminalom zahtijevaju različite načine postupanja i misaonih aktivnosti (operacija) koje prate to postupanje. Pri tome psihološki prag spoznaje kriminalista (svih onih koji u svom radu primjenjuju pravila kriminalističke znanosti, op. a.) u neformalnom i formalnom postupku se stalno mijenja i ovisi od niza čimbenika endogene i egzogene prirode.

Uočeno je da uspješno provođenje kriminalističkih i sudskih procedura u vezi s organiziranim kriminalom otežavaju ili čak onemogućavaju premala logistička potpora i potencijali stavljeni

na raspolaganje organima nadležnim za borbu protiv organiziranog kriminala. «Dnevni Avaz» iz Sarajeva u svom izdanju od 15.05.03- citirao je duhovitu izreku predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića, citiramo : «Velik novac ostavlja i velik trag.»

Nivo i dinamika postupaka (ritam operandi) organa represije i sudova u osnovi ne zadovoljavaju. Time dokazi gube na snazi i autentičnosti, osobito oni personalne prirode. Kada je potrebno u toku postupaka ne koristi se žargon podzemlja organiziranog kriminala, jer njime u pravilu ne vladaju ni kriminalisti ni suci, što stvara komunikacijske barijere. Izgleda da ni pravosuđe ne djeluje dovoljno odlučno i ne iskorištava maksimalno raspoložive zakonske potencijale. Postupci predugo traju i često završavaju oslobađajućim presudama ili presudama kojima se optužba odbija zbog nedostatka dokaza. Oslobađajuće presude zbog nedostatka dokaza žrtve doživljavaju kao novu traumatizaciju. U slučajevima osuđujućih presuda izriču se neprimjerene kaznene sankcije, što znači da antikriminalna politika nije adekvatna. Zaboravlja se da odluke sudova ne smiju vrijeđati osjećaj za pravdu. Izgleda da je postalo moderno braniti ljudska prava na način da zločinci imaju veća prava od žrtava. Znatno broj kaznenih postupaka primarno je usmjeren na zaštitu prava osumnjičenika i okrivljenika. Unutar postupaka koji se vode pred sudom, optuženici se često prikazuju kao žrtve, a žrtve kao optuženici. Izgleda da je ušlo u modu, zahvaljujući nekim braniteljima, da se na sudu optužuju svi, osim optuženih. Postupke treba voditi tako da žrtve ne budu dehumanizirane. Neki sudovi kada je riječ o organiziranom kriminalu često vide sve crno-bijelo (binarno), a ne i nijanse sive boje. Zaboravlja se da bez obzira koju zakletvu je položio neki od pripadnika organa postupka, tu zakletvu treba podrediti zakletvi istine. Građani smatraju da je sudski sustav previše blagonaklon prema optuženima, na štetu žrtava. Žrtvama se često ne može pomoći, ali se može održati dostojno suđenje. Došlo je vrijeme da se kaže stop branjenju građanskih prava na način da zločinci imaju veća prava od svih nas.

Znano je da onoga čega nema, ne može se ni dokazati (*Quod non est, confirmari non potest*). Ipak, u slučajevima organiziranog kriminala često se izvrće pravni sustav manevrima obrane. Suđenje se pretvara u farsu. Granica između činjenica i zakona je često fluidna. Sve to često prati nezgrapnost, dugotrajnost i mučnost postupaka.

Neki državni organi zaduženi za borbu protiv organiziranog kriminala su rasadnik mentalne tromosti i prosječnosti. Postupci su često takvi da se istina i sigurnost javljaju kao iluzije. Što više kada je riječ o organiziranom kriminalu može se reći da vlada sigurnosna nekultura. Zaboravlja se da su neki pripadnici organiziranog kriminala koji se nađu pred sudovima opako inteligentni, da misle brzo i reagiraju britko.

U procesu otkrivanja i dokazivanja organiziranog kriminala premalo se koriste stručni savjetnici, pomoćnici i vještaci, i to baš danas u vrijeme «scientizacije» sudačkog odlučivanja. Time su postulatima znanosti zatvorena vrata. Zaboravlja se da je znanost brža od zakona. Nažalost, nije svaki puta riječ o pretjeranoj primjeni načela ekonomičnosti postupka (brzo, dobro i jeftino, dakle, loše!), nego je riječ o komociji i neznanju organa postupka. Stupanj kompetencije pripadnike organa represije i sudova često varira i nerijetko je upitan. Zaboravlja se da se u svakom postupku ne donosi samo sud o optuženiku i optužnici, nego i o pravdi. Nerijetko se u slučajevima organiziranog kriminala javljaju slučajevi «naknadne pameti.» Branitelji manipuliraju pravnim sustavom kako optuženici ne bi bili osuđeni.

Dijapazon dokaza materijalne i personalne prirode često je skroman. Pripadnici organa represije i sudova u pravilu ne vladaju dovoljnim znanjima iz van pravnih područja, osobito prirodnih i tehničkih znanosti, da bi mogli meritorno ocijeniti materijalne dokazne informacije i dokaze. Zanemaruju se socio-kulturne implikacije tehnološkog i znanstvenog razvitka. Ulazimo po svemu u nove tehnologije dokazivanja. Pri tome će unutarne uvjerenje suca (conviction intime) imati sve manji značaj. Kod organiziranog kriminala traži se rafiniranost dokazivanja i elegancija izražavanja. Svaka pogreška u procesu, svaka sumnja da bi pravda mogla biti pristrana, svaka kriva presuda odražava se na pravdu, a kad pravda zakaže potkopava se povjerenje u državu, u vladajući sustav. Nažalost kada je riječ o organiziranom kriminalu izgleda da pravda nema svoj koncept.

Ono što posebno borbu protiv organiziranog kriminala čini složenom, je okolnost da ono što je dokaz u jednoj državi nije dokaz u drugoj, kako zbog različitih pravnih rješenja, tako i načina interpretiranja pozitivnih kazneno pravnih normi. Često se ne poštuje načelo lojalnog prikupljanja dokaza i najboljeg dokaza. Odugovlači se s postupcima, jer dokazi vremenom izbljede.

Pripadnici organa represije i suci koliko god se trudili da budu neovisni, de facto služe državi. Kao predstavnici države oni su profesionalno ovisni o državi što dovodi u pitanje njihovu nepristranost, koja je koji puta fikcija.

Nerijetko se polazi od pogrešne premise, da se mogu otkriti i kazniti svi kriminalci iz područja organiziranog kriminala, što stavlja nadležne organe pod poseban pritisak. Propusta i zabluda u postupcima ne bi smjelo biti, ali zaboravlja se da organe represije i sudove u najbitnijem dijelu čine ljudi i njihova psihologija sa svim ljudskim slabostima.

Predsjednik Vrhovnog suda FBiH gospodin Sadudin Kratović je za «Dnevni Avaz» od 22.01.03. izjavio, citiramo : «Kultura ophođenja spram sudske vlasti u podršci njene nezavisnosti nije isključivo u rukama te vlasti. Upravo javna riječ, osobito istaknutih ličnosti, može profilirati javno mnijenje, a time i vjeru u opstojnost nezavisnosti sudske vlasti. Stoga izbjegavajmo generaliziranja, međusobne optužbe zbog raznih ciljeva, a u vezi sa sudskim predmetima i gradimo sistem, a što je posebno važno profilirajmo mišljenje javnog mnijenja u neophodnost vjere u odluke sudske vlasti.» Gospodin Kratović je također izjavio da gotovo svakodnevno sluša pritužbe sudaca na indirektnu utjecaje iz sadržaja raznih govora i istupa mnogih javnih ličnosti, pa i političkih lidera. Predstavnici sudova su često preplašeni od vlasti. To je po svemu posljedica okolnosti da granice između države i organiziranog kriminala nisu jasne.

Svjesni smo da je kredibilitet nekih sudaca i ne samo njih, upitan. Formalni uvjeti nisu dovoljni za sudačku funkciju. Postoje finese koje se ne mogu predvidjeti zakonom. Zato izboru sudaca treba posvetiti posebnu pažnju.

Da li se pravosuđe previše bavi kozmetikom i modnim trendovima u kaznenopravnoj politici ? Za ilustraciju navodi se da je u posljednjoj izmjeni i dopuni zakona o kaznenom postupku Republike Hrvatske (svibanj 2002. godine) u članku 180. stavak 3. propisano, citiramo : «Podaci o istovjetnosti osobe protiv koje je podnesena kaznena prijava i podaci na temelju kojih se može zaključiti o istovjetnosti te osobe, službena su tajna.» O žrtvi koja je moralno i egzistencijalno ugrožena svatko može pisati što ga je volja. Izgleda da sudstvo za svoj kukavičluk ne smije i ne polaže račune, jer ono mora biti neovisno.

Amer Bahtijar izjavio je za «Dnevni Avaz» od 5.05.03. godine, da je nezamislivo da se u jednoj državi objavljuju u novinama argumenti o kriminalu, a da nitko od nadležnih ne reagira. Nastavno je izjavio, citiramo : «Pa ovo je školski primjer «banana države» u kojoj tužioci, sudije i policija sjede skrštenih ruku i ništa ne poduzimaju, a za svoj posao su uredno plaćeni. U jednoj normalno uređenoj zemlji, uzet ću za primjer Hrvatsku, jer nam je prvi komšija, nakon dva teksta objavljena u «Nacionalu» ljudi se pritvaraju. Kod nas se objavi na desetine dokumenata, daju se izjave i nitko ništa ne poduzima.»

Previše se vodi računa o pravu na obranu, a premalo o dokazivanju krivnje i odgovornosti onih koji su ušli u kažnjivu zonu. Suvremena društva moraju se braniti pred suvremenim zločinom. U vezi s navedenim postavlja se pitanje : zar interesi žrtava nisu barem isto toliko važni kao i interesi kriminalaca-počinitelja ? Došlo je vrijeme da se organi postupka u svakodnevnoj praksi pridržavaju načela da interesi žrtava ne smiju biti manji od interesa zločinaca. Zaboravlja se da se u svakom procesu ne donosi samo sud o optuženiku, optužnici, već i o pravdi. «Optuženi se bore za svoju slobodu ili život, pravda se bori da potvrdi samu sebe. Svaka greška u procesu, svaka sumnja da bi pravda mogla biti pristrana, svaka kriva presuda odražava se općenito na pravdu, a kad pravda zakaže, potkopava se povjerenje u državu, jer se pravosuđe smatra njezinim kamenom temeljcem.» (Hans Habe: »Gospodo porotnici«, Naprijed, Zagreb, 1966.)

U svakodnevnoj postupovnoj praksi (neformalnoj i formalnoj) u zadnje vrijeme nepotrebno se koriste različiti eufemizmi kad tome nema mjesta.

Dio stručnjaka materijalnog i procesnog kaznenog prava smatraju da nikakva reforma pravosuđa, nikakvo povećanje broja sudaca, nikakvo povećanje sudačkih primanja i poboljšanje uvjeta rada sudaca neće imati smisla dok se pravna teorija i praksa ne vrte svojoj evropskoj matici.

U «Večernjem listu» od 25.05.02. godine objavljeni su rezultati ankete koju je proveo taj list u vezi sa stanjem sudstva u Republici Hrvatskoj. Na pitanje : Je li sudstvo u Hrvatskoj neovisno i samostalno 67,3 % anketiranih je izjavilo, da nije. Na pitanje : Imate li osobno povjerenje u hrvatske sudove, 56,4 % anketiranih je izjavilo da nema.

Kriminalističke procedure koje se koriste u borbi protiv organiziranog kriminala danas, moraju imati sve karakteristike modernog obavještajnog rada. Osim kvalificirane i proaktivne tzv. kriminalističke kontrole i obrade policije, težište treba staviti na prikupljanje i obradu informacija. Treba vršiti stalnu analizu statističkih podataka i slabih točaka u represivnom aparatu. Znanstvena istraživanja na području organiziranog kriminala su imperativ vremena. Praktičari trebaju procijeniti valjanost postojećih zakona i njihovu primjenjivost. Borba protiv organiziranog kriminala može se uspješno provoditi samo kroz opsežne reforme pravnog sustava, financijskih struktura, carinskog režima i kontrole granica u cijeloj Evropi.

Suđenje se često pretvara u igru strategije i trikova. Ne vodi se dovoljno računa o tzv. izvansudskim trikovima obrane, kao što je npr. davanje izjava novinarima. Rekonstrukcije su često takve da predstavljaju nagađanje istine. Organi postupka nameću svoje modele dokazima. Koji puta se istina javlja kao iluzija, kao i sigurnost. Svjesni smo da pravosuđe u najbitnijim dijelovima čine ljudi i njihova psihologija koja je podložna pogreškama. Ali, ipak je riječ o profesionalcima!

Analizirajući brojne pravomoćno riješene slučajeve nekadašnjih okružnih sudova u republici Hrvatskoj uočili smo određen broj pogrešaka u kaznenom postupku koje utječu na ishod postupka. Najvažnije pogreške bile su : brzopletost i nepreciznost u radu s posljedičnim previdom dokaza, logičke pogreške pri izvođenju zaključaka, nepoznavanje «važnih» činjenica, nepoznavanje propisa, nepoznavanje tzv. pomoćnih kaznenopravnih disciplina (kriminalistike, sudske medicine, sudske psihologije, kriminologije i sl.), precjenjivanje moći tzv. «malih» stvari u postupku. itd. I kod ocjene dokaza vlada određeno šarenilo. Dio sudaca koristi tzv. atomističko ocjenjivanje dokaza, a dio holističko. Svakako da se to odražava na ishod postupka. Uočili smo da i stupanj kompetencije onih koji se bore protiv organiziranog kriminala drastično varira od organa do organa.

Martin Luther King svojevremeno je rekao: «Nepravda bilo gdje, prijetnja je pravdi svuda.»

Policija i njena uloga u borbi protiv organiziranog kriminala

Djelotvorno suzbijanje organiziranog kriminala pretpostavlja na strani policije raspolaganje s modernim ovlastima, kvalificirano i proaktivno policijsko djelovanje i usku međunarodnu suradnju uz istovremenu primjenu adekvatne represivne i preventivne strategije suzbijanja organiziranog kriminala. Policija treba udariti organizirani kriminal na njegovim izvorštima, mora mu sjeći uobičajene rute i plijeniti protupravno stečenu imovinu. Ona treba pratiti tokove ilegalno stečenog novca i vršiti njegovu konfiskaciju, uz istovremeno provođenje kampanje za podršku javnosti. Treba izvršiti profesionalizaciju i depolitizaciju policije, što je težak i izazovan posao.

Kako je istaknuto suvremeni pojavni oblici organiziranog kriminala traže proširenje ovlasti policije. To uzrokuje dodatno zadiranje u zonu ljudskih prava i sloboda. Početkom siječnja 2003. godine u Francuskoj donesen je zakon o «unutarnjoj sigurnosti» ministra unutarnjih poslova Nicolasa Sarkozy-a. Dana 11.01.03. godine u organizaciji 30-tak lijevo orijentiranih stranaka, sindikata i udruga za ljudska prava održane su demonstracije protiv tog zakona. Dotične organizacije predbacuju navedenom zakonu da daje prevelike ovlasti policiji i da se okomljava na najsiromašnije. Uz ostalo tekst zakona ministra Sarkozy-a predviđa proširenje genetskih dosijea i prava na premetačinu automobila i zabranjuje «nomadima» (misli se na Rome) da se smjeste na privatne posjede. Pooštravaju se i mjere posebno u vezi s prostitucijom. Zakon sve popularnijeg ministra Sarkozy-a, čiju efikasnost pozdravljaju čak i neki pristaše socijalista, međutim, odobrava dobar dio francuskog stanovništva. Prema ispitivanju javnog mnijenja (Liberation-AOL) 63 % ispitanih osoba izjasnilo se sasvim ili «dosta» sklonim Sarkozy-evom nacrtu zakona (prema «Jutarnjem listu», Zagreb, 12.01.03. godine).

Policija nije sklona preispitivanju svojih organizacijskih formi u vezi s organiziranim kriminalom, a u skladu s novim koncepcijama održavanja visokog nivoa sigurnosti, koje moraju biti utemeljene na znanstvenim spoznajama. Traži se sinergističko preventivno-represivno djelovanje policije, što podrazumijeva permanentno preispitivanje postojećih organizacijskih rješenja i edukacijskih mjera.

Ne vrši se plansko praćenje i suzbijanje svih oblika organiziranog kriminala. Preventivna policija i preventivni postupci u vezi s organiziranim kriminalom tek se razvijaju. Ne radi se tzv. «geografski profil» organiziranog kriminala i ne klasificiraju se primarni zadaci policije u vezi s tim kriminalom. Ne provodi se adekvatna specijalizacija kadrova i nedovoljno se investira u specijalizirane oblike policijskih snaga i edukaciju kriminalista stručnjaka na svim nivoima policijske organizacije.

Policijski preventivni strateški koncept kod organiziranog kriminala ne polazi od procjene njegove «tamne brojke». Zaboravlja se da otkriveni organizirani kriminala nije stvarni pokazatelj tog latentnog kriminala. Policija ne poznaje dovoljno strukturu i način djelovanja organiziranog kriminala.

Suradnja i kontakti policije s fizičkim i pravnim osobama nije zadovoljavajuća kada je riječ o organiziranom kriminalu. Građani često nemaju povjerenja u policiju. Policija često ne pokazuje dovoljno kreativnosti i pokretnosti u borbi protiv organiziranog kriminala. Nedovoljna ili neadekvatna kadrovska popunjenost, neadekvatno ili nedovoljno obrazovanje policajaca za borbu protiv organiziranog kriminala, nedostatak profesionalnog iskustva, nedovoljna tehnička opremljenost, nedostatak financijske potpore, neažurno vođenje evidencija i dokumentacije i dr. te neprimjereno ponašanje pojedinaca s povjerljivim podacima, policijska nespretnost, pomanjkanje profesionalne etike i nepouzdanost uzrokuju «curenje» informacija i u konačnici otežavaju ili onemogućavaju uspješnu borbu protiv organiziranog kriminala.

Prisutna je neodgovarajuća suradnja između policijskih organizacija na tuzemnoj i inozemnoj razini, kao i neadekvatna suradnja policije sa sredstvima javnog informiranja i lokalnim zajednicama.

Zbog svega navedenog stalnu promjenu strukture organiziranog kriminala ne prati pravovremen i adekvatan odgovor policije.

Postupci policije nisu prilagođeni sve selektivnijim zahtjevima sigurnosne prakse. Novim pojavnim oblicima organiziranog kriminala ne može se uspješno parirati prevaziđenim metodama i standardima policije. Promjena u načinu rada policije kada je riječ o organiziranom kriminalu, je nužnost.

Operativna policijska preventivna strategija nije globalna i ne omogućava plansko i ofanzivno djelovanje prema uzrocima i organizatorima organiziranog kriminala. Nema odgovarajućeg planiranja-programiranja i projektiranja.

Kod nekih policija postoji tendencija formiranja prevelikog broja specijaliziranih jedinica za borbu protiv organiziranog kriminala. Zaboravlja se da pretjerana specijalizacija traži pretjeranu koordinaciju. S druge strane specijalizirane jedinice vremenom se počinju baviti same sobom, uz prisustvo nezdravog rivalstva.

Treba izvršiti preorijentaciju u pogledu obujma i djelokruga poslova, metoda rada, mentaliteta i stila rada, napuštanje svakog oblika formalističkog i šablonskog rada. Nužno je provesti diferencijaciju poslova, pri čemu se policijski rad treba više temeljiti na znanstvenim spoznajama.

Sadržaje nastavnih planova i programa na policijskim učilištima treba prilagoditi potrebama suvremene policijske prakse u vezi s organiziranim kriminalom.

Radne i moralne kategorije policajaca moraju biti na potrebnom nivou, jer se u borbi protiv organiziranog kriminala traže međunarodni standardi policijskog postupanja i integracije policije u društvo. Otkrivanje i dokazivanje organiziranog kriminala traži od policajaca složenu plansku i kontinuiranu djelatnost, pa njihova kvaliteta ne smije biti upitna. Koncem 2000. godine austrijski sigurnosni sustav doživio je veliku blamažu. Sredinom listopada te godine u bečkoj policiji buknuo je skandal zbog potkupljivosti zaposlenika specijalnih postrojbi za borbu protiv organiziranog kriminala (EDOK), koje ministarstvo unutarnjih poslova ima namjeru ukinuti. Priča se o korupciji, prljavim političkim igrama prodaje kompjutorskih izvještaja s povjerljivim policijskim podacima, te sklonosti «slatkom životu» i drogi nekih od zaposlenika EDOK-a. Kako je pisalo u «Večernjem listu» u Zagrebu od 24.10.2000. godine u središtu pozornosti sredinom listopada bio je 47-godišnji radnik bečkog EDOK-a, inače mjerodavan za ukrajinsku mafiju. On umjesto da se bori protiv nje, bez ikakvog većeg problema i uz novčanu naknadu radio je za nju. Brojni komentatori u medijima slučaj su nazvali skandalom i općom policijskom sramotom. Istovremeno u javnosti se nametnulo pitanje koliko je doista siguran i kome je sve dostupan informacijski sustav austrijskog ministarstva unutarnjih poslova.

Jedan od najozbiljnijih problema u borbi s organiziranim kriminalom je «curenje» informacija iz policije. To prati raštrkanost i nepovezanost informacija. Kako sada stvari stoje organizirani kriminal mnogo više zna o policiji nego što policija zna o njemu. Gdje god se za to ukaže potreba treba provesti unutarnje prestrukturiranje u policiji i poboljšati suradnju među službama, te decentralizirati donošenje odluka.

Policajci u borbi protiv organiziranog kriminala moraju razvijati više kreativnosti i biti mobilniji. Odobrena logistička potpora ne smije oslabiti policijske snage.

U zadnje vrijeme policiji se daju sve manje ovlasti, a veće obaveze. Izgleda da aktualne vlasti čuvaju policiju kao stalnog žrtvenog jarca. Sve to ne čudi, ako se ima u vidu da politikom upravlja duh pragme, a ne civilizacijska načela. Zato je sumnjiva briga vlasti za humani profil policije.

Kada je riječ o organiziranom kriminalu policija mora istraživati u svim pravcima i nikada ne smije odustati.

Uloga korupcije

Korupcija u mnogim zemljama danas povezuje se uz gotovo sve državne i javne službe. Na listi najkorumpiranijih zanimanja prednjače suci, policajci i liječnici. Na to upućuju brojne ankete među građanima. Policajci traže otvoreno novac da «progledaju kroz prste.» Suci traže ili primaju novac da odugovlače s postupcima do nastupanja zastare ili zaborava ili da budu pristrani.

Suzbijanje korupcije na svim nivoima je najvažniji i trajan zadatak svih državnih organa, jer je korupcija, osobito u vezi s organiziranim kriminalom primarno usmjerena na sprječavanje otkrivanja i kaznenog progona tog kriminala.

Glavna «poslovna» strategija je podmićivanje javnih dužnosnika i «uglednih» građana, pri čemu se troškovi korupcije prenose na javni sektor. Modus operandi organiziranog kriminala je dobro poznat-korumpirati i instrumentalizirati u politici, policiji, pravosuđu, gospodarstvu ili medijima svakog tko se da potkupiti, a kompromitirati ili zastrašiti svakoga tko se ne da potkupiti.

Zbog korupcije u postupcima u vezi s organiziranim kriminalom primjenjuju se rabulistički dokazi, koji su utemeljeni na lažnim zaključcima, što dovodi do odbačaja optužbi ili oslobađajućih presuda.

U svim zemljama postoji sprega određenih društvenih struktura s kriminalnim miljeom organiziranog kriminala. Izgleda da sprega organiziranog kriminala i političke i pravosudne mafije u zadnje vrijeme jača.

U društvima se javlja moralna kriza zbog čega je korupcija postala dio društvenog sustava. Posebno je proširena tzv. eksterna korupcija koju karakterizira plaćanje usluga za izvršenje ili neizvršenje specifičnih činovničkih postupaka.

Na strani policije kada je riječ o korupciji traži se postojanje visokog profesionalnog morala, kao sustava etičkih obrazaca specifičnih baš za policiju. Pri tome treba imati u vidu da policija može biti djelomično uspješna u suzbijanju mikro i mezo korupcije, ali ne i makro korupcije u oblasti djelovanja vlasti.

Agencija «Avaz» iz Sarajeva provela je istraživanje javnog mnijenja u Sarajevu, Banja Luci i Mostaru, telefonom, metodom slučajnog uzorka. Ukupno je obrađeno 300 ispitanika. Pitanje je glasilo: Dijelite li mišljenje njegove ekselencije američkog veleposlanika Cliforda Bonda da u policijskim strukturama u BiH postoje korumpirani elementi? Odgovorom «da» odgovorilo je 75% ispitanika, odgovorom «ne» 7 % i odgovorom «ne znam» 18 % ispitanika. Rezultati istraživanja objavljeni su u «Dnevnom Avazu» od 24.04.2003. godine.

Ista agencija provela je istraživanje javnog mnijenja u Sarajevu, Banja Luci i Čapljini telefonom metodom slučajnog uzorka. Ukupno jer obrađeno 300 ispitanika. Pitanje je glasilo: Smatrate li da bi državne institucije trebale brže reagirati i procesuirati slučajeve korupcije političara? Odgovorom «da» odgovorilo je 76 % ispitanika, odgovorom «ne» 6 % ispitanika i odgovorom «ne znam» 18 % ispitanika. Rezultati istraživanja objavljeni su u «Dnevnom Avazu» od 5.05.2003. godine.

Godine 2000. prilikom potpisivanja Konvencije Ujedinjenih Naroda o borbi protiv transnacionalnog organiziranog kriminala u Palermu, predsjednik Republike Hrvatske gospodin Stjepan Mesić izjavio je da se organizirani kriminal u svijetu uspio ujediniti na globalnoj razini. Po njemu takav ujedinjeni kriminal

ozbiljna je prijetnja samim temeljima demokratskog svijeta. Istaknuo je, da je taj kriminal nerazdvojno povezan s korupcijom i da korupcija često seže i u najviše sfere društvenog i političkog života, a da korumpirani ljudi, bez obzira na razloge koji su ih doveli u takav položaj, nisu i ne mogu biti pouzdani stupovi demokratskog društva. («Jutarnji list» Zagreb, 13. 12. 2000.godine).

U zadnje vrijeme u sredstvima javnog informiranja kada je riječ o korupciji sve više se koriste eufemistički izrazi. Tako kad za nekog postoji sumnja da je korumpiran govori se o kršenju zakona «s notom korupcije.» Jedino pod pritiskom javnosti puca lanac korupcije. Treba kod javnosti pobijediti strah tako da se građani odvaže prijaviti slučajeve korupcije. U svijetu se za tu svrhu uvode antikorupcijski telefoni.

Zaključak

U ovom referatu na problem organiziranog kriminala ukazali smo kroz kriminalističko-pravnu optiku. Kao i neki drugi autori, nismo se mogli u potpunosti osloboditi osobnog viđenja obrađene problematike. Područje koje je obrađeno zbog limitiranosti prostora, nije moglo biti detaljnije prikazano. Smatramo da smo postigli cilj koji smo si zadali i da smo otvorili brojna pitanja za diskusiju i daljnju detaljniju obradu u vezi s organiziranim kriminalom.

Nacionalna strategija i dinamični programi borbe protiv organiziranog kriminala su imperativi današnjice. U borbi protiv organiziranog kriminala svatko treba odigrati svoju ulogu prema scenariju nacionalne strategije. To ne smiju biti epizodne uloge, nego glavne i kontinuirane. Policija je možda posljednja karika u lancu borbe protiv organiziranog kriminala. Ona se može manje-više uspješno nositi samo s posljedicama organiziranog kriminala, ali ne i uzrocima kriminalizacije pojedinih društava. Organi vlasti morat će se suočiti s onima koji pod krinkom političara i uspješnih biznismena kolaboriraju ili aktivno sudjeluju u organiziranom kriminalu. Predstavnici organiziranog kriminala svjesno podgrijavaju atmosferu straha i «love u mutnom.» Njegova ekscelencija gospodin Paddy Ashdown izjavio je za «Dnevni Avaz» od 26.04. 2003. godine da je vrijeme da počnu raditi institucije sistema koje su osposobljene za borbu protiv organiziranog kriminala. Nažalost, kako smo upozorili, politikom upravlja duh pragme, a ne civilizacijska načela.

Svjesno se nismo dotakli uloge siromaštva u genezi organiziranog kriminala. To prepuštamo sociolozima, psiholozima i kriminolozima. Podsjetili bi samo na izreku J. P. Sartre-a-«terorizam je atomska bomba siromašnih.»

Uspješna borba protiv organiziranog kriminala traži dobre i primjenjive propise i postupanje u skladu s pozitivnim zakonodavstvom. Zato je na zakonodavcima velika odgovornost, posebno ako se ima u vidu latinska izreka «quod non rite factum est, pro infecto habetur,» - što nije učinjeno u skladu s pravom, smatra se da nije učinjeno.

U suvremenim pravnim sustavima policajci, tužioci i suci su «igrači» koji moraju igrati pošteno. Nažalost kada je riječ o organiziranom kriminalu indiskrecija se prodaje mnogo bolje od šutnje. Izgleda da je i «gubitak» pamćenja u modi. U borbi protiv organiziranog kriminala izgleda da sudjeluje previše lobotomiziranih birokrata, nesposobnih ljudi, koji samo smetaju.

Pod pritiskom organiziranog kriminala doći će do drastičnih promjena u kaznenim zakonodavstvima. Policiji i drugim organima sigurnosti dati će se više prostora za uspješnu borbu protiv organiziranog kriminala. Svakako da će se te mjere kositi s dosadašnjim načelima ljudskih prava, barem onako kako ih se shvaća prema zapadnoevropskim standardima. Uz ostalo doći će do strožih kontrola financijskih poslovanja i do «omekšavanja» bankovnih tajni. Tehnologiju koja omogućava sigurne elektroničke novčane transakcije na Internetu te povjerljivu privatnu i poslovnu korespondenciju e-poštom koristi organizirani kriminal već duže vrijeme. Pri tome se koriste moderne metode šifriranja koje se temelje na algoritmima koji se koriste posebnim «ključevima» za šifriranje i dešifriranje elektroničkih poruka, koji tekst ili drugi digitalni zapis pretvaraju u nešto, radoznalim očima nečitko i nečitljivo. U vezi s rečenim često dolazi do promašaja i precjenjivanja sustava nacionalne sigurnosti, nesposobnosti i sporosti analitičara i/ili preveliko povjerenje u elektronsku inteligenciju. Nerijetko je riječ je o zabludama tehnokratske koncepcije koja je profesionalce zamijenila sofisticiranom tehnikom i s vremenom ih potisnula u drugi plan. Treba imati u vidu da tehnika kao moćan instrument u prikupljanju, identifikaciji i klasifikaciji brojnih informacija, ma koliko bila brza, bez adekvatnih instrukcija i naredaba čovjeka ostaje «glupa.» U SAD- u 2001. godine Carinska služba uvela je posebnu grupu agenata-

tragača za novcem terorističkih organizacija i organizacija organiziranog kriminala. Glavnu ulogu igrat će sustavna kompjutorska metoda prikupljanja i usporedbe podataka prema određenim kriterijima.

I zakonodavci i oni koji primjenjuju zakone kad-tad morat će se suočiti s narodom.

Abstract

Some factors that might render difficult or impossible the fight against organized crime

This paper is concerned with five factors that, according to the author, play an important role in fighting organized crime. These are the following: (1) the character of organized crime itself in terms of its manifestations and organization, (2) legislative measures in connection with organized crime, (3) crime-investigation and judicial proceedings, (4) the role of police, and (5) corruption.

- *(1) discusses the structure of organized crime (architectonics) and the role and proceedings of law enforcement officers.*
- *(2) discusses the legislative measures in the field of substantive and procedural law relevant to the fight against organized crime.*
- *(3) discusses crime-investigation and judicial proceedings related to the organized crime, with a special emphasis on evidence examination and evaluation, and oversights and misconceptions related to it.*
- *(4) discusses the police and its role in the fight against organized crime. The emphasis is placed on its organizational forms, police authority and strategic concepts.*
- *(5) discusses the role of corruption as the main phenomenon associated with organized crime.*